



Εκπαίδευση Επαγγελματιών που εργάζονται με Άτομα με Νοητική Αναπηρία στο πρόγραμμα:

«Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση Ατόμων με Νοητική Αναπηρία με στόχο την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας - «Κράτα με Ασφαλή – Keep Me Safe»

Συγκεντρωτικά στοιχεία από την εφαρμογή του Προγράμματος κατά τα έτη 2021 -2022.

Το πρόγραμμα διεκπεραιώθηκε από την Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΕΠΑΝΑ) σε συνεργασία με τον Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ)

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	3
Κατάρτιση Επαγγελματιών	4
Σχόλια συμμετεχόντων στα εκπαιδευτικά σεμινάρια Keep me safe στις επαρχίες Λεμεσού/Πάφου 17/11/2021, Λευκωσίας 24/11/2021 και Λάρνακας 13/04/2022.....	5
Ενημερωτικές συναντήσεις με γονείς	9
Διάλεξη με θέμα εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία στην επαρχία Λεμεσού	10
Διάλεξη με θέμα "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Πάφου.....	10
Διάλεξη με θέμα: "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Λευκωσίας.	11
Διάλεξη με θέμα: "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Λάρνακας.....	11
Συναντήσεις follow-up με επαγγελματίες που παρακολούθησαν την κατάρτιση	13
Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης το οποίο συμπληρώθηκε από τους επαγγελματίες οι οποίοι συμμετείχαν στις εκπαιδεύσεις του προγράμματος «Keep me safe» μετά τις συναντήσεις follow- up	14
Συνολική αξιολόγηση	18
Παράρτημα 1: Πρόγραμμα Εκπαίδευσης	21

Εισαγωγή

Η επιμόρφωση στηρίζεται στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Keep me Safe», στόχος του οποίου είναι η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών για τη διαμόρφωση προγραμμάτων παρέμβασης και πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας κατά των νέων με μαθησιακές δυσκολίες (10-25 χρόνων) και στο οποίο συμμετείχε ως εταίρος ο Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ).

Απώτερος στόχος του προγράμματος είναι να προωθήσει την επιμόρφωση και σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των ατόμων με νοητική αναπηρία με στόχο την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας.

Η αρχική εκπαίδευση έγινε το 2014 στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος «Δάφνη» με τη συνεργασία του Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού και της Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία. Το πρόγραμμα επεκτάθηκε και σε άλλες ηλικίες άνω των 25χρ. λόγω του ότι μέχρι σήμερα δεν έλαβαν την κατάλληλη ενημέρωση και εκπαίδευση και περιλαμβάνει ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν στη σεξουαλικότητα και εκπαίδευση σε βασικά θέματα προστασίας και πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας (π.χ. επίγνωση του σώματος, δημόσιοι και ιδιωτικοί χώροι, καλό και κακό άγγιγμα, πώς να λέω «όχι», καθώς και διάφορα είδη σχέσεων που έχουν οι νέοι με αναπηρία και την κατάλληλη συμπεριφορά μέσα σε αυτές τις σχέσεις).

Η εκπαίδευση εντάσσεται στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την «Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας».

Η Επιτροπή θεωρεί αυτή τη δράση ως ένα πολύ σημαντικό βήμα και προωθεί το ίδιο πρόγραμμα για να υπάρχει κοινή αντιμετώπιση των θεμάτων από όλους τους επαγγελματίες. Ήδη έχουν γίνει ημερίδες ευαισθητοποίησης επαγγελματιών το 2018 και 2019. Κατά το 2021-2022 προωθήθηκε εκ νέου η επιμόρφωση των επαγγελματιών για να εφαρμόσουν το πρόγραμμα στις δομές που εξυπηρετούνται τα ΑμεΝΑ. Παράλληλα προγραμματίστηκαν συναντήσεις για ευαισθητοποίηση των γονιών και συναντήσεις αναστοχασμού και ανταλλαγής εμπειριών όσων ολοκλήρωσαν την εκπαίδευση.

Την επιμόρφωση ανέλαβαν η κυρία Μάρω Κακουρή, Κλινική Ψυχολόγος, πρώην Βοηθός Διευθύντρια Ειδικής Εκπαίδευσης και ο κύριος Δημήτρης Παρπέρης, Συμβουλευτικός Ψυχολόγος, εκπαιδευτής του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού. Η κατάρτιση γίνεται με βάση το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο «Μια ολοκληρωμένη εργαλειοθήκη: Keep me Safe», το οποίο διαθέτει ο ΚΣΟΠ. Το πρόγραμμα που ακολουθήθηκε επισυνάπτεται στο [Παράρτημα 1](#).

Στη συνέχεια περιλαμβάνονται πληροφορίες από τις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν και αξιολογήσεις τόσο από πλευράς των επαγγελματιών, των γονιών των ατόμων με νοητική αναπηρία αλλά και του προσωπικού της ΕΠΑΝΑ.

Διοργάνωση σεμιναρίων, συγγραφή κειμένων και στατιστική ανάλυση:

Μαρίνα Παγιάτσου – Συντονίστρια ΕΠΑΝΑ

Μαρία Γεωργίου – Λειτουργός ΕΠΑΝΑ

Ρέα Κακουλλή – Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός ΕΠΑΝΑ

Κατάρτιση Επαγγελματιών

Στην κατάρτιση κλήθηκαν να συμμετέχουν επαγγελματίες και θεραπευτές από Μη Κυβερνητικές Υπηρεσίες, Συνδέσμους, προσωπικό που εργάζεται σε κατοικίες υποστηριζόμενης διαβίωσης κλπ, που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο Ιδρυμάτων της ΕΠΑΝΑ.

Προγραμματίστηκαν καταρτίσεις σε όλες τις επαρχίες:

- **Λεμεσός/Πάφος** (Pefkos City Hotel): 20/10/2021, 03/11/2021 και 17/11/2021
- **Λευκωσία** (Υπουργείο Οικονομικών, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων): 27/10/2021, 10/11/2021 και 24/11/2021
- **Λάρνακα/Αμμόχωστος** (Δημαρχείο Αραδίππου): 09/03/2022, 30/03/2022 και 13/04/2022.

Ζητήθηκε από τις δομές όπως ο επαγγελματίας που θα δηλωθεί για να παρακολουθήσει την εκπαίδευση να είναι ο ίδιος σε όλες τις συναντήσεις του προγράμματος καθώς και όπως δεσμευτούν για την εφαρμογή του προγράμματος. Ανάλογα θα πρέπει να δεσμευτούν και οι επαγγελματίες που θα καταρτιστούν στη κάθε δομή ότι θα εφαρμόσουν το πρόγραμμα.

Επιπρόσθετα, όλες οι δομές προμηθεύτηκαν το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο «Μια ολοκληρωμένη εργαλειοθήκη: Keep me Safe», το οποίο διαμορφώθηκε ειδικά για τις ανάγκες του Προγράμματος μέσα από μια συνεργασία εμπειρογνομόνων εκπαιδευτών από διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες. Το εγχειρίδιο περιλαμβάνει σειρά ασκήσεων που απευθύνονται σε επαγγελματίες, γονείς και άτομα με αναπηρίες και μαθησιακές δυσκολίες, με στόχο την ενδυνάμωσή τους και την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας.

Το πρόγραμμα κατάρτισης παρακολούθησαν συνολικά 62 επαγγελματίες, ως ακολούθως:

Λευκωσία	Λεμεσός	Λάρνακα	Σύνολο
22	23	17	62

Πιο κάτω καταγράφονται τα σχόλια των ίδιων των επαγγελματιών, μετά το τέλος των τριών συναντήσεων κατάρτισης.

**Σχόλια συμμετεχόντων στα εκπαιδευτικά σεμινάρια Keep me safe στις επαρχίες
Λεμεσού/Πάφου 17/11/2021, Λευκωσίας 24/11/2021 και Λάρνακας/Αμμοχώστου
13/04/2022**

Με τη λήξη των πιο πάνω σεμιναρίων οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τις απόψεις τους σχετικά με τη δομή του προγράμματος, το περιεχόμενο του και τι αποκόμισαν προσωπικά. Πιο κάτω αναφέρονται τα κυριότερα:

Επαρχία Λεμεσού/Πάφου

1. Τα σεμινάρια μας έδωσαν ιδέες για εφαρμογή προγραμμάτων, ακούσαμε πράγματα που δεν ξανακούσαμε.
2. Ήταν πολύ κατατοπιστικό και αναμένουμε το εγχειρίδιο για να εφαρμόσουμε στους χώρους μας (το πρόγραμμα).
3. Ήταν ενδιαφέρον και χρειάζεται συνέχεια. Θα ήθελα επικοινωνία μαζί με τους εκπαιδευτές για περαιτέρω ενημέρωση.
4. Ήταν ενδιαφέρον, είναι ένα λιθαράκι για το μέλλον.
5. Στη δομή μας έχουμε ενήλικες άτομα με διαφορετικές ηλικίες, χρειάζεται να ενημερωθούν και οι γονείς και θα μεταφέρουμε όσα "εισπράξαμε", όπως πχ τι σημαίνει σεξουαλικότητα.
6. Όλα ήταν βοηθητικά και εύχομαι χρήσιμα γιατί έχουμε ιδιαιτερότητες και σκέφτομαι πως να τις προσαρμόσουμε στον πληθυσμό με αυτισμό.
7. Πολύ χρήσιμο, έχουμε εξοικειωθεί με όρους και λέξεις, έχουμε παραδείγματα για εκπαίδευση, θα δούμε στην πράξη πως να το εφαρμόσουμε.
8. Θέλουμε συνέχεια. Ήταν η αρχή. Έχουμε άτομα που ενδιαφέρονται και δε μπορούμε να αφήσουμε στο περιθώριο. Με την εφαρμογή πιο πρακτικά κάτι θα χρειάζεται (ongoing training).
9. Συζήτηση για εφαρμογή με πληροφόρηση σε καθημερινή βάση. Ακούσαμε και είδαμε πως γίνεται στην πράξη. Καλό θα ήταν να γίνει σεμινάριο με τα ίδια τα άτομα που θα μπορούν να βοηθούν ως μέντορες.
10. Πολύ ενδιαφέρον. Έρχονται στην επιφάνεια ερωτήματα πως να το εφαρμόσω κλπ.
11. Ενδιαφέρον πρόγραμμα προκύπτουν προβληματισμοί.
12. Με κάποιο τρόπο πρέπει να γίνει η εκμάθηση. Χρειάζεται βοήθεια και τρόποι προσέγγισης.
13. Χρήσιμες πληροφορίες/το θέμα μας απασχολούσε/προκύπτουν άλλα ερωτήματα. Στην πράξη θα δούμε και με τη μελέτη του εγχειριδίου. Ήταν το πιο αξιόλογο σεμινάριο που παρακολούθησα τα τελευταία 20 χρόνια.
14. Άτυπη μορφή σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης θα πρέπει να πλαισιωθεί σαν μάθημα.

Επαρχία Λευκωσίας

1. Με την ολοκλήρωση αυτής της εκπαίδευσης νιώθουμε πλήρεις, πήραμε πολλά πράγματα. Αλλά θέλουμε και άλλα.
2. Δε τελειώνουν ποτέ αυτά τα θέματα.
3. Τα αναπτύξαμε αρκετά αλλά δεν είδαμε ορισμένα θέματα με αρκετή λεπτομέρεια.
4. Δε νιώθω ακόμα έτοιμη να το εφαρμόσω. Θέλει πολύ προετοιμασία στις λεπτομέρειες που θα μεταφέρεις και θα ενημερώσεις τα άτομα.
5. Πολύ ενημερωτικό και χρήσιμο πρόγραμμα. Είναι καλό το ότι μαθαίνεις συνέχεια.
6. Με βοήθησε αρκετά. Θα ήθελα και άλλο όσον αφορά το πρακτικό κομμάτι.
7. Με την εκπαίδευση αυτή μπήκαν οι βάσεις. Ωστόσο, απαιτεί μελέτη η περαιτέρω εφαρμογή του προγράμματος.
8. Θα έπρεπε να υπήρχε κάτι και για τους γονείς, ειδικά στο κομμάτι του πώς τους ενημερώνουμε.
9. Ένα πολύ καλό θεωρητικό πρόγραμμα. Όμως είναι πολύ διαφορετικό στην πράξη, γιατί προκύπτουν άλλες αντιδράσεις. Για παράδειγμα, να πάει σπίτι ένα "μωρό" (εννοεί ένα άτομο) και να λέει τη λέξη "πέος", κάτι που μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα. Πως χειριζόμαστε τέτοιες καταστάσεις.
10. Νιώθω πολύ χαρούμενη και ενθουσιασμένη, γιατί με την εκπαίδευση αυτή έχω πολύ υλικό να δουλέψω. Το πρόγραμμα ήταν πολύ χρήσιμο. Θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να είναι υποχρεωτικό και όχι εθελοντικό. Καλύπτει πολλά θέματα. Κάποιες από τις συζητήσεις που κάναμε θα ήθελα να τις αναπτύξω περισσότερο.
11. Είμαι αισιόδοξη γιατί πήρα πολλές εφαρμογές και πρακτικές ώστε να τις εφαρμόσω στη δουλειά μου.
12. Θέλει πολλή προετοιμασία αλλά έχουμε αρκετό υλικό για να το κάνουμε. Το βρήκα πολύ «interactive».
13. Είμαι πολύ ευχαριστημένη από την εκπαίδευση. Μου δίνει έναυσμα για να εκπαιδευτώ περισσότερο.
14. Θεωρώ ότι είναι μια καλή ένταξη στο θέμα σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Εμείς, σαν εκπαιδευτές, θα πρέπει να παροτρύνουμε κι άλλους εκπαιδευτές να ασχοληθούν με τέτοια θέματα. Στην Κύπρο είμαστε πολύ πίσω, θα πρέπει να ξεφύγουμε από ταμπό και στερεότυπα. Μια τέτοια εκπαίδευση μας βοηθά κι εμάς να απελευθερωθούμε.
15. Στο Σύνδεσμο που εργάζομαι έχουμε άτομα με μη-λεκτική επικοινωνία. Αναρωτιέμαι πόσο διαχειρίσιμο και πόσο εύκολο είναι να μεταφέρουμε αυτά τα θέματα. Ίσως να χρειάζεται περισσότερο οπτικό υλικό ή να βοηθούσε ο χωρισμός των ατόμων σε δύο ομάδες (λεκτικά και μη-λεκτικά).
16. Νιώθω ότι κέρδισα πολλές γνώσεις και σκέφτομαι πως αυτές οι γνώσεις μπορούν να εφαρμοστούν.
17. Ένα εξαιρετικά χρήσιμο πρόγραμμα γιατί παρέχει και τη θεωρία αλλά και την πρακτική εφαρμογή των γνώσεων. Επιπλέον, μας έδωσε μια επιστημονική πλαισίωση σε όσα

λίγο-πολύ θέλουμε να εφαρμόσουμε στους χώρους δουλειάς μας. Θεωρώ ότι θέλει πολλή δουλειά και προετοιμασία για να το εφαρμόσεις.

18. Με την εκπαίδευση αυτή μπήκαμε στη διαδικασία να δούμε κάποιες συμπεριφορές που υπάρχουν στις δομές μας και δεν τις εντοπίζαμε προηγουμένως.

Επαρχία Λάρνακας

1. Λύθηκαν πολλές απορίες που είχαμε. Τώρα νοιώθω ασφάλεια για το πώς χειριζόμαστε κάποια θέματα.
2. Αν και το θέμα του προγράμματος είναι δύσκολο, τώρα είναι πιο ξεκάθαρο πώς μπορεί να εφαρμοστεί το πρόγραμμα στην πράξη. Είναι πολύ καλό σεμινάριο.
3. Τώρα έχω γνώση στο πώς να οργανώσω το πρόγραμμα. Νοιώθω αυτοπεποίθηση ότι μπορώ να το εφαρμόσω.
4. Με ενδυνάμωσε το σεμινάριο στο πώς να συνδέσω στην πράξη τη δουλειά μου με το θέμα της σεξουαλικότητας. Ο συνδυασμός θεωρίας και πρακτική ήταν πολύ χρήσιμος.
5. Τώρα νοιώθω πιο έτοιμη για το θέμα, αν και μου είναι άγνωστο πώς θα ανταποκριθούν τα παιδιά στην πράξη.
6. Ενδιαφέρον σεμινάριο, λύθηκαν πολλές απορίες που είχαμε. Πιστεύω στην αξία του προγράμματος. Τώρα έχουμε την ευθύνη να προετοιμάσουμε τα άτομα, να τα ενημερώσουμε πώς να προστατεύονται από σεξουαλική παρενόχληση ή κακοποίηση.
7. Νοιώθω πιο ενδυναμωμένος μετά την παρακολούθηση του προγράμματος. Πρέπει να ενδυναμώσουμε και την κοινωνία να αποδεχτεί και να επιτρέψει τις υγιείς σχέσεις των ατόμων με νοητική αναπηρία.
8. Πολύ εποικοδομητικό σεμινάριο. Στην αρχή ένοιωθα άβολα με το θέμα, ενώ τώρα με τις πρακτικές λύσεις που μας δόθηκαν και τις απλές ασκήσεις που μπορούμε να εφαρμόσουμε νοιώθω αυτοπεποίθηση στο να το εφαρμόσω.
9. Παρόλο που εφαρμόζω το πρόγραμμα εδώ και χρόνια, τώρα που παρακολούθησαν την εκπαίδευση περισσότεροι εκπαιδευτικοί του σχολείου, είναι ευκαιρία να επενδύσουμε στην πρόληψη και να εφαρμόσουμε το πρόγραμμα και σε πιο μικρές ηλικίες.
10. Ήρθα στο σεμινάριο με πολλούς προβληματισμούς και φεύγω με άλλους καινούριους προβληματισμούς, πιο πρακτικούς.
11. Νοιώθω ενθουσιασμό που έλαβα μέρος στο πρόγραμμα. Έχω ακόμη κάποιους προβληματισμούς. Ίσως να γίνονται πιο πολλές συναντήσεις για να λυθούν πιο πρακτικά ζητήματα όπως πώς να κάνουμε τις ομάδες μας κλπ.
12. Φεύγω προβληματισμένη στο ότι έχω την ευθύνη για την εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία αλλά ταυτόχρονα νοιώθω και ασφάλεια λόγω του ότι είναι πολλοί οι εκπαιδευτικοί του σχολείου που εφαρμόζουν το πρόγραμμα και αν ο καθένας εφαρμόζει το κομμάτι του στο τέλος θα έχουμε ολοκληρωμένη εφαρμογή του προγράμματος.

- 13.** Είμαι ανακουφισμένη, έχω πιο θετική στάση απέναντι στο θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πλέον έχω και τις κατευθυντήριες γραμμές στο πώς να σχεδιάσω το πρόγραμμα και να το εφαρμόσω.
- 14.** Παρόλο που το θέμα θεωρείται ταμπού, ιδιαίτερα για τα άτομα με νοητική αναπηρία, ελπίζω ότι όσοι παρακολούθησαν το πρόγραμμα θα ανοίξουν διάλογο με τους γονείς, τα ίδια τα άτομα, να μοιραστούν τους προβληματισμούς τους με τους συναδέλφους. Αν επιτεύχθηκε αυτός ο σκοπός τότε είναι θετική εξέλιξη.
- 15.** Το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου μπήκαμε στο ρόλο των εκπαιδευόμενων μας, ήταν ακόμη πιο βοηθητικό για το πώς να το εφαρμόσουμε στην πράξη. Είμαι ακόμη λίγο προβληματισμένη σε κάποια θέματα αλλά νοιώθω πιο άνετη εφόσον υπάρχουν οι πληροφορίες.
- 16.** Νοιώθω αυτοπεποίθηση εφόσον υπάρχουν τα εργαλεία και το πλαίσιο που μπορούμε να κινηθούμε για να προσεγγίσουμε το θέμα και να το εφαρμόσουμε στην πράξη.
- 17.** Άλλαξε πλέον ο τρόπος σκέψης μας, βλέπουμε τα πράγματα διαφορετικά. Συνειδητοποιήσαμε ότι πρέπει να βάλουμε Κανόνες λειτουργίας και πολιτική στο κέντρο μας σχετικά με το θέμα της σεξουαλικότητας.
- 18.** Το πρόγραμμα μας βοήθησε στον τρόπο που σκεφτόμαστε πλέον, νοιώθουμε πιο άνετα να συζητήσουμε αυτό το θέμα και να το εφαρμόσουμε στην πράξη.
- 19.** Είναι καλό να εκπαιδευτεί όλο το προσωπικό των Κέντρων/Δομών έτσι ώστε να υπάρχει ενιαία προσέγγιση στο θέμα.

Ενημερωτικές συναντήσεις με γονείς

Στα πλαίσια της εφαρμογής του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν και ενημερωτικές συναντήσεις με τους γονείς και κηδεμόνες των Ατόμων με Νοητική Αναπηρία, σε όλες τις επαρχίες της Κύπρου.

Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν οι πιο κάτω συναντήσεις:

- **Λεμεσός** (αίθουσα εκκλησίας Παναγία Χρυσάιφυλιώτισσας): 04/05/2022
- **Πάφος** (Ίδρυμα Μαργαρίτας Λιασίδου): 11/05/2022
- **Λευκωσία** (Δημαρχείου Στροβόλου): 25/05/2022
- **Λάρνακα** (Δημαρχείου Αραδίππου): 01/06/2022

Βασικός στόχος των ενημερωτικών συναντήσεων με τους γονείς ήταν να ενημερωθούν για το πρόγραμμα «Κράτα με Ασφαλή» (Keep me Safe). Επεξηγήθηκε ότι το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί με κύριο στόχο την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας κατά των νέων και ενηλίκων ατόμων με αναπηρίες και μαθησιακές δυσκολίες. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη διαπαιδαγώγηση των ατόμων σε θέματα που αφορούν στη σεξουαλικότητα και στις υγιείς σχέσεις.

Τονίστηκε επίσης ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση έχει θετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη των νέων ή ενηλίκων ατόμων με νοητική αναπηρία ή/και αναπτυξιακές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της σωστής γνώσης σχετικά με τη σεξουαλική υγεία, ενώ δεν αυξάνει τη σεξουαλική συμπεριφορά. Την πλαισιώνει σε πιο υγιείς εκφράσεις και έχει μεγαλύτερη επίδραση όταν υπάρχει συντονισμός μεταξύ επαγγελματιών, θεραπευτών, εκπαιδευτικών και γονέων / κηδεμόνων. Επιπρόσθετα, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αποτελεί ένα καλό μέτρο για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και ενδυνάμωσης των ατόμων ώστε να προστατεύουν τον εαυτό τους και να ζητούν βοήθεια όταν χρειάζεται.

Τις ενημερωτικές συναντήσεις παρακολούθησαν:

Λευκωσία	Λεμεσός	Λάρνακα	Πάφος	Σύνολο
9	18	15	8	50

Επαγγελματίες που συμμετείχαν στις διαλέξεις των γονιών: 4 από Λεμεσό και 2 από Λάρνακα

ΑμεΝΑ που συμμετείχαν στις διαλέξεις των γονιών: 3 από Λάρνακα και 1 από Πάφο

Ακολουθούν πρακτικά από τις συναντήσεις με τους γονείς σε κάθε επαρχία:

Διάλεξη με θέμα εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία στην επαρχία Λεμεσού

Αίθουσα εκκλησίας Παναγία Χρυσάϊφυλιώτισσας, 04/05/2022

Στη διάλεξη συμμετείχαν 18 άτομα εκ των οποίων 4 ήταν επαγγελματίες και οι υπόλοιποι γονείς/συγγενείς. Η συνάντηση διήρκεσε από τις 18.30 έως τις 20.45 και ήταν πολύ ζωντανή και ενδιαφέρουσα.

Οι γονείς εξέφρασαν πολλές ανησυχίες και απορίες για τις εκφράσεις σεξουαλικότητας των παιδιών τους. Τα ερωτήματα κυρίως αφορούσαν στους τρόπους διαχείρισης των συμπεριφορών και τον καθορισμό ορίων.

Υπήρξε ενδιαφέρον και για τη διοργάνωση ομάδων εκπαίδευσης γονιών και για το θέμα εξηγήθηκε πως αφορά την κάθε δομή ξεχωριστά αφού συμφωνηθεί μεταξύ διοίκησης και επαγγελματιών.

Οι γονείς στην πλειοψηφία τους δήλωσαν πως υπάρχει διάκριση ως προς τα παιδιά τους και μη αναγνώριση της σεξουαλικότητας τους όπως και του δικαιώματος να μπορούν να ζευγαρώνουν μεταξύ τους και να καλύπτουν τις συναισθηματικές τους ανάγκες.

Διάλεξη με θέμα "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Πάφου

Ίδρυμα Μαργαρίτας Λιασίδου, 11/05/2022

Στη διάλεξη συμμετείχαν 8 άτομα εκ των οποίων οι 7 ήταν γονείς και 1 άτομο ήταν με νοητική αναπηρία που φοιτά στο ίδρυμα Μαργαρίτας Λιασίδου.

Στην Πάφο υπάρχουν μόνο 3 δομές όπου εξυπηρετούνται ΑμεΝΑ και παρόλο ότι έγιναν υπενθυμίσεις οι συμμετοχές ήταν περιορισμένες. Παρόλα αυτά το γεγονός ότι και οι 8 συμμετέχοντες προέρχονταν από την ίδια δομή ήταν θετικό γιατί γνωρίζονταν μεταξύ τους και μοιράστηκαν με άνεση και οικειότητα τους προβληματισμούς τους.

Αρχικά, η αντίδραση ορισμένων γονιών ήταν ότι τα παιδιά τους δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν το περιεχόμενο του προγράμματος γιατί δεν ξεχωρίζουν το κακό από το καλό. Επίσης ανέφεραν ότι όποιος μιλάει στα παιδιά τους τον θεωρούν φίλο τους γιατί είναι πολύ αθώα και είναι εύκολο να παρασυρθούν, γι' αυτό οι γονείς δεν τα αφήνουν να πάνε πουθενά μόνα τους.

Εξηγήθηκε ότι η «αυτονόμηση» δεν σημαίνει ανεξέλεγκτη ελευθερία αλλά αντίθετα δίδεται στα άτομα το περιθώριο επιλογής. Το πρόγραμμα βοηθά στο να κατανοήσουν τον εαυτό τους και να μάθουν να ελέγχουν συμπεριφορές. Επίσης εξηγήθηκε πως τα άτομα ακόμη και χωρίς λεκτική επικοινωνία κατανοούν τη διαφορά μεταξύ λειτουργικού αγγίγματος και σεξουαλικού. Οι ίδιοι οι γονείς περιέγραψαν περιπτώσεις που άτομο αντέδρασε σε παρενόχληση από κάποιο ξένο στη γειτονιά και άλλο άτομο με τετραπληγία και μη λεκτική επικοινωνία που αντιδρούσε στην παρουσία ενός φροντιστή μέχρι που τον αντικατέστησαν.

Το συγκεκριμένο άτομο ήξερε τη διαδικασία του λειτουργικού αγγίγματος και όταν αυτό δε συνέβηκε το έδειξε με τη στάση και την αναστάτωση του.

Μέσα από τη συζήτηση οι ίδιοι οι γονείς κατέρριψαν τις αρχικές φοβίες τους και συμφώνησαν ότι η συγκεκριμένη εκπαίδευση βοηθά τους γονείς να κατανοήσουν το παιδί τους και να το βοηθήσουν.

Στη συνέχεια συμφώνησαν πόσο σημαντικό είναι να υπάρξει συνεννόηση και συνεργασία με το προσωπικό της δομής του Κέντρου Μαργαρίτα Λιασίδου και οι ίδιοι θα μιλήσουν με τη διεύθυνση για διοργάνωση εκπαίδευσης ομάδας γονιών παράλληλα με το πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών.

Διάλεξη με θέμα: "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Λευκωσίας.

Αίθουσα Δημαρχείου Στροβόλου 25/05/2022

Στη διάλεξη συμμετείχε μειωμένος αριθμός γονιών, από τους 18 που δήλωσαν ήρθαν οι 9 λόγω εξωτερικών παραγόντων.

Μετά την επεξήγηση του περιεχομένου του προγράμματος, τέθηκαν από τους γονείς διάφορες απορίες και ανησυχίες σχετικά με την καθοδήγηση των παιδιών τους σε σεξουαλικά θέματα, αφού πολλά από αυτά είναι επιρρεπή στη σεξουαλική παρενόχληση. Επίσης μια άλλη ανησυχία είναι και η χρήση της τεχνολογίας με την οποία οι ίδιοι οι γονείς δεν είναι εξοικειωμένοι και τα παιδιά μπορεί να εκτίθενται και να τυγχάνουν εκμετάλλευσης από τρίτους.

Ζητήθηκαν επίσης πληροφορίες για την έκταση και τη συνέχεια του προγράμματος, όπου εξηγήθηκε ότι όσον αφορά το ΥΠΠΑΝ θεωρητικά είναι μέρος της Εθνικής Στρατηγικής για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και Παιδικής Πορνογραφίας, αλλά θα πρέπει να τύχει εκπαίδευσης όλο το προσωπικό της Δημοτικής και Ειδικής Εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την ΕΠΑΝΑ θα συνεχίσει τη διοργάνωση του προγράμματος κατάρτισης που θα περιλαμβάνει κατάρτιση επαγγελματιών, κατάρτιση ατόμων μέσα από την εφαρμογή του στις δομές και ενημέρωση γονιών σε ετήσια βάση. Θα εξεταστεί μελλοντικά το αίτημα των γονιών για να ενταχθούν σε πρόγραμμα καταρτίσεων.

Ορισμένοι γονείς εξέφρασαν επίσης την ανάγκη διοργάνωσης ομάδων στήριξης γονιών, κάτι που αυτή τη στιγμή γίνεται από την Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης με γονείς ατόμων μικρότερης ηλικίας.

Διάλεξη με θέμα: "Εφαρμογή του προγράμματος Keep me safe σε δομές που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία" στην επαρχία Λάρνακας.

Αίθουσα Δημαρχείου Αραδίππου 01/06/2022

Στη διάλεξη παρευρέθηκαν 15 άτομα εκ των οποίων 3 άτομα ήταν με νοητική αναπηρία, 2 ήταν εκπαιδευτικοί από το Ειδικό Σχολείο Αγίου Σπυρίδωνος, οι οποίοι εφαρμόζουν το πρόγραμμα και οι υπόλοιποι ήταν γονείς.

Οι γονείς εξέφρασαν την ανησυχία τους για συμπεριφορές που έχουν τα παιδιά τους και οι ίδιοι δεν μπορούν να χειριστούν ή ακόμη και να κατανοήσουν. Ορισμένοι είχαν και προβληματισμούς αν πρέπει τα ΑμεΝΑ να βλέπουν ή όχι ερωτικές σκηνές στην τηλεόραση.

Επίσης τέθηκε το ερώτημα εάν με την ενημέρωση τα παιδιά τους θα έχουν απαιτήσεις και επιθυμίες για σχέσεις. Επιπλέον αναφέρθηκαν στους φόβους τους ως γονείς ενηλίκων πλέον ΑμεΝΑ για το μέλλον, όταν φύγουν από τη ζωή. Ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν επίσης είναι η χρήση της τεχνολογίας όπου τα ΑμεΝΑ μπορούν να έχουν γνωριμίες μέσω facebook ή άλλων μέσω κοινωνικής δικτύωσης και οι γονείς δε μπορούν να ασκούν έλεγχο. Ο κύριος φόβος τους σε περιπτώσεις σχέσεων είναι να υπάρχει ελεύθερη συναίνεση και όχι μέσω πλάνης και εξαναγκασμού.

Για τους πιο πάνω προβληματισμούς οι εκπαιδευτές εξήγησαν την ανάγκη για αντικειμενική ενημέρωση και το δικαίωμα των ατόμων σε επιλογές οι οποίες φυσικά μπορεί να στηρίζονται στις αξίες της κάθε οικογένειας. Γι' αυτό είναι χρήσιμο να μιλάμε με τα παιδιά ανεξαρτήτου ηλικίας και να απαντούμε τα ερωτήματά τους με αντικειμενικό τρόπο, κάτι που πολλές φορές η ίδια η οικογένεια δε μπορεί να κάνει εκτός εάν εκπαιδευτεί στο συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Όλη η θεματολογία της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης είναι σχετική με την ενδυνάμωση των ατόμων και περιλαμβάνει στοιχεία αυτονόμησης αλλά και προφύλαξης.

Οι εκπαιδευτικοί από το Ειδικό Σχολείο Αγίου Σπυρίδωνα εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους για το πρόγραμμα Keep me safe το οποίο εφαρμόζουν και έχουν πολύ θετική ανταπόκριση από τους γονείς και τα παιδιά. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά, αναμένουν την ώρα του μαθήματος και εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις και απορίες τους.

Το πρόγραμμα έχει ενταχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα του Σχολείου και εφαρμόζεται από το 2014. Ορισμένοι γονείς εξέφρασαν την επιθυμία να μπορούν να συμμετέχουν σε κατάρτισεις του Keep me safe.

Συναντήσεις follow-up με επαγγελματίες που παρακολούθησαν την κατάρτιση

Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σεμιναρίων και τις συναντήσεις με τους γονείς σε όλες τις επαρχίες, διοργανώθηκαν τριώρες συναντήσεις, με σκοπό την αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος (follow-up). Στις συναντήσεις κλήθηκαν να συμμετέχουν όσοι επαγγελματίες παρακολούθησαν την κατάρτιση (3 εξάωρες καταρτίσεις) και μπόρεσαν να εφαρμόσουν ή όχι το πρόγραμμα στη δομή που εργάζονται.

Στόχος των τριώρων συναντήσεων ήταν η αξιολόγηση των όσων εφαρμόστηκαν στις δομές, λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Αν εφαρμόστηκε το πρόγραμμα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των ΑμεΝΑ
- Τι προβλήματα αντιμετωπίσατε στην εφαρμογή του
- Αν διακόψατε ή συνεχίζετε την εφαρμογή του
- Αν όχι γιατί, αν ναι, ποιοι άλλοι προβληματισμοί προέκυψαν.
- Αν δεν εφαρμόσατε καθόλου το πρόγραμμα υπήρχε κάποιος λόγος, ποιός ?

Πραγματοποιήθηκαν 2 συναντήσεις ως ακολούθως:

- Λευκωσία (Σχολή Τυφλών): 09/11/2022
- Λάρνακα (Αίθουσα Πολιτιστικού Κέντρου Αγίου Γεωργίου Κοντού)¹: 30/11/2022

Μετά τη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε, ζητήθηκε από τους επαγγελματίες όπως συμπληρώσουν ερωτηματολόγιο, αξιολογώντας την κατάρτιση που παρακολούθησαν.

Πιο κάτω περιλαμβάνονται συνοπτικά οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους επαγγελματίες.

¹ Συμμετείχαν και επαγγελματίες από την επαρχία Λεμεσού

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης το οποίο συμπληρώθηκε από τους επαγγελματίες οι οποίοι συμμετείχαν στις εκπαιδεύσεις του προγράμματος «Keep me safe» μετά τις συναντήσεις follow-up

Πιο κάτω καταγράφονται ενδεικτικές απαντήσεις των επαγγελματιών σε ερωτήματα που αφορούσαν τις εκπαιδεύσεις:

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Διάρκεια σεμιναρίου	12	8	2	
Ικανοποίηση από εκπαιδευτές	19	3		
Περιεχόμενο εκπαιδεύσεων	14	8		
Πόσο επηρέασε τις γνώσεις σας το σεμινάριο	13	11		
Πόσο σας επηρέασε σχετικά με τη στάση σας για τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ σε θέματα σεξουαλικότητας;	12	10		1
Πόσο δύσκολο είναι να εφαρμοστεί ένα τέτοιο πρόγραμμα στη δομή που εργάζεστε	1	10	8	5

Ποιες είναι οι κυριότερες δυσκολίες στην εφαρμογή του προγράμματος;

- Σε άτομα με πολύ σοβαρές αναπηρίες (συμπεριλαμβανομένου της νοητικής) με μη λεκτική επικοινωνία είναι πιο δύσκολη η εφαρμογή του προγράμματος
- Νοητική ικανότητα των ενοίκων
- Ευθύνη και δίλημμα για τις διαθέσιμες επιλογές που τους προτείνουμε
- Δεν υπάρχει άμεση επαφή με επαγγελματίες πρώτης γραμμής
- Δεν υπάρχουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην εφαρμογή
- Προγραμματισμός, οργάνωση και λειτουργικότητα ατόμων
- Ο βαθμός ανταπόκρισης της κάθε περίπτωσης – επίπεδο λειτουργικότητας
- Απόψεις – αντιλήψεις γονιών
- Απειρία στην εφαρμογή του προγράμματος
- Το πρόγραμμα δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη κυρίως λόγω πρακτικών ζητημάτων
- Η νοοτροπία της Κύπρου

- Στην αρχή όταν είχαμε να κάνουμε με λέξεις όπως γεννητικά όργανα, σεξ κτλ, είχαμε κάποιες δυσκολίες
- Η δυσκολία που αντιμετωπίζουμε προς το παρόν είναι οι γονείς να αντιληφθούν τι περιέχει το πρόγραμμα και πως θα βοηθήσει τα άτομα
- Η αυτοπεποίθηση του εκπαιδευτή, η γνώση του περιεχομένου και η σωστή διατύπωση όσων θα λεχθούν
- Οι διαφορετικές ανάγκες του καθενός
- Τα άτομα με αλαλία δεν εκφράζουν τις απόψεις τους, ενδέχεται κάποια εξατομικευμένη προσαρμογή
- Ως Θεραπευτικό Κέντρο με ατομικές θεραπείες είναι αρκετά δύσκολο να γίνει ομαδικά η εφαρμογή. Γίνεται όμως σε ατομικό επίπεδο
- Η εφαρμογή έγινε μόνο στα εργαστήρια και αυτή ήταν η κυριότερη δυσκολία – να εφαρμοστεί στην πράξη

Πώς νιώθετε εφαρμόζοντας το πρόγραμμα;(εάν σας κάνει να νιώθετε άβολα, αν δυσκολεύει την επικοινωνία με τα άτομα, αν υπάρχει ευκολία στην επικοινωνία, αν επηρεάστηκε προς το καλύτερο η σχέση σας με τα ΑμεΝΑ κ.α.)

- Εφαρμόστηκε σε επίπεδο προσωπικού και όχι σε ΑμεΝΑ
- Δεν νιώθω καθόλου άβολα, κατανόηση πιο πολύ των συμπεριφορών ΑμεΑ
- Περιορισμένος χρόνος για προληπτική παρέμβαση και σε περισσότερο εύρος
- Ικανοποίηση για την ανακούφιση που προσφέρει στα άτομα η γνώση σε θέματα σεξουαλικότητας
- Ευθύνη και δίλημμα για τις διαθέσιμες επιλογές που τους προτείνονται
- Αν θα το εφάρμοζα θα ήμουν αγχωμένα
- Φυσικά υπάρχουν αρκετές φορές που νιώθουμε άβολα, αλλά με τη συνεχόμενη επαφή με τα άτομα αποκτήσαμε οικειότητα και αυτό βοήθησε πολύ
- Ευκολία στην επικοινωνία με τις μαθήτριες που συμμετέχουν
- Ικανοποίηση για τη θετική συμμετοχή των μαθητριών
- Στοιχεία τα οποία "χρησιμοποιήθηκαν" σε ομάδες γονέων που αφορούσαν συμπεριφορές των ενήλικων παιδιών από το "keep me safe" βοήθησαν πάρα πολύ
- Η επικοινωνία με τα άτομα αλλά και η εμπιστοσύνη που έχουν τα άτομα προς εμάς αυξήθηκε αλλά και έγινε πολύ καλύτερη
- Καλύτερη σχέση με τα άτομα
- Καμιά δυσκολία στην επικοινωνία.
- Σίγουρα μας έκανε να δούμε με άλλη ματιά ορισμένες συμπεριφορές όσον αφορά τη σεξουαλικότητα των ατόμων

- Προσπαθούμε να εφαρμόσουμε τα προγράμματα αν και είναι πολύ δύσκολο με τα άτομα που έχουμε
- Εξοικειωμένη, ασφαλής με τις κατευθυντήριες γραμμές και γνώσεις
- Βάσει τα λεγόμενα συναδέλφων κάποιες φορές υπάρχει δυσκολία στην επικοινωνία με τα άτομα
- Νιώθουμε ότι επηρεάστηκε καλύτερα η σχέση μας με τα ΑμεΑ

Τι αδυναμίες νιώθετε στην εφαρμογή του προγράμματος (αν νιώθετε) και πως νομίζετε μπορούν να επιλυθούν;

- Κοινή γνώση και αντίληψη επί του θέματος από περισσότερους επαγγελματίες των δομών
- Εξακολουθώ να πιστεύω ότι είναι πιο εφαρμόσιμο σε πιο λειτουργικά άτομα που εκφράζουν και πιο πολύ τη σεξουαλικότητά τους
- Περιορισμένος χρόνος για προληπτική παρέμβαση και σε περισσότερο εύρος
- Χρειάζεται χρόνος για αφομοίωση από προσωπικό, άτομα, γονείς και διευθυντικό προσωπικό
- Η πολιτική που θα επιτρέπει /διευκολύνει την εφαρμογή του
- Αδυναμίες όσον αφορά την ενημέρωση των γονιών στα θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης
- Στάση γονιών – ντροπή – απενοχοποίηση λέξεων
- Η ανταπόκριση από τα άτομα και τους γονείς τους
- Δεν νιώθω ότι είμαι 100% εκπαιδευμένη, μόνο αυτή η αδυναμία.
- Χρειάζεται περισσότερη τριβή & εκπαίδευση στο συγκεκριμένο κομμάτι
- Υπάρχουν αδυναμίες παρόλα αυτά ορισμένες πληροφορίες που πήραμε σίγουρα μας βοήθησαν αρκετά στη σχέση μας με τα άτομα π.χ, σεβασμός στην σεξουαλικότητά τους
- Τα σεμινάρια μας βοήθησαν πολύ να δούμε με άλλη ματιά τη σεξουαλικότητα αυτών των παιδιών
- Περισσότερες δραστηριότητες σε μη λεκτικό επίπεδο

Τι άλλες γνώσεις ή εργαλεία θα σας διευκολύνουν στην εφαρμογή του προγράμματος;

- Παροχή εποπτείας σε συστηματική βάση, από έμπειρα άτομα σχετικά με το θέμα
- Σύμπνοια για τις βασικές αρχές του προγράμματος από διευθύνσεις δομών, επαγγελματίες και γονείς
- Επιπλέον υλικό (προσαρμοσμένο σε όλες τις ανάγκες εκπαίδευσης)

- Συνεχής εκπαίδευση και feedback
- Η γνώση μου και η εμπειρία μου στην εκπαίδευση βοήθησε την εφαρμογή του προγράμματος
- Επιμορφωτικά εργαλεία ή εξοπλισμός για κοινή γραμμή όταν εφαρμόζεται
- Οπτικό κινητικό – υλικό
- Με την πάροδο του χρόνου (εμπειρία με την εφαρμογή), θα αποκτήσω άνεση και ευελιξία
- Συνέχεια στις συζητήσεις μαζί σας και με συναδέλφους άλλων πλαισίων
- Περισσότερη στήριξη και ανατροφοδότηση
- Περαιτέρω εκμάθηση και εμβάθυνση
- Νομίζω το βιβλίο θα βοηθούσε (δεν το πήρα) και επίσης περισσότερο βιωματικά εργαστήρια
- Περισσότερα προγράμματα επιμόρφωσης πάνω στο θέμα
- Περισσότερη εκπαίδευση του προσωπικού που εργάζεται σε αυτές τις δομές
- Να υπήρχε για παράδειγμα περισσότερο οπτικό υλικό το οποίο θα μπορούσαμε να δείχνουμε στα παιδιά παρά τις πρακτικές ασκήσεις
- Περαιτέρω εκμάθηση και εμβάθυνση σε τεχνικές πρακτικής φύσεως για το πρόγραμμα

Άλλες απόψεις/παρατηρήσεις:

- Ανάγκη καθορισμού πολιτικής και υποστηρικτικών πλαισίων
- Πολύ ενδιαφέρον το θέμα επιμόρφωσης
- Θα πρέπει να γενικευτεί και να θεσμοθετηθεί, να υπάρχει διαθεσιμότητα για άμεση καθοδήγηση στην εφαρμογή του
- Keep going! Stay with us!
- Σας ευχαριστούμε για την υποστήριξη σε ένα τόσο "ευαίσθητο" θέμα/ζήτημα
- Όταν ξεκινήσει η εφαρμογή του προγράμματος τότε θα ξέρω όλες τις παραπάνω ερωτήσεις
- Θα μπορούσαν να γίνονται αυτά τα σεμινάρια πιο συχνά για όλο το προσωπικό των δομών ώστε να υπάρχει περισσότερη κατάρτιση
- Το προσωπικό που εργάζεται σε αυτές τις δομές θα έπρεπε να αξιολογείται ανά 2-3 χρόνια από ψυχολόγους.

Συνοπτική αξιολόγηση

Το 2022 ολοκληρώθηκαν οι εκπαιδεύσεις επαγγελματιών που εργάζονται σε δομές ατόμων με νοητική αναπηρία (Κέντρα Μέρας/24ωρης φροντίδας) σε όλες τις επαρχίες με θέμα "Εκπαίδευση Επαγγελματιών στο πρόγραμμα Keep me safe (Κράτα με ασφαλή)", που υλοποίησε η ΕΠΑΝΑ σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ). Οι καταρτίσεις είχαν ξεκινήσει από το 2021 και αποτελούνταν από 3 εξάωρα σεμινάρια και απευθύνονταν στους επαγγελματίες όλων των επαρχιών.

Με τη λήξη των καταρτίσεων, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τις απόψεις τους σχετικά με τη δομή του προγράμματος, το περιεχόμενο του και τι αποκόμισαν προσωπικά. Κάποιοι από τις ανησυχίες/προβληματισμούς των επαγγελματιών μετά το τέλος της εκπαίδευσής τους ήταν μεταξύ άλλων οι ακόλουθες:

«Θέλουμε συνέχεια. Ήταν η αρχή. Έχουμε άτομα που ενδιαφέρονται και δε μπορούμε να αφήσουμε στο περιθώριο. Με την εφαρμογή πιο πρακτικά κάτι θα χρειάζεται (ongoing training)».

«Χρήσιμες πληροφορίες/το θέμα μας απασχολούσε/προκύπτουν άλλα ερωτήματα. Στην πράξη θα δούμε και με τη μελέτη του εγχειριδίου. Ήταν το πιο αξιόλογο σεμινάριο που παρακολούθησα τα τελευταία 20 χρόνια».

«Δε νιώθω ακόμα έτοιμη να το εφαρμόσω. Θέλει πολύ προετοιμασία στις λεπτομέρειες που θα μεταφέρεις και θα ενημερώσεις τα άτομα».

«Παρόλο που το θέμα θεωρείται ταμπού, ιδιαίτερα για τα άτομα με νοητική αναπηρία, ελπίζω ότι όσοι παρακολούθησαν το πρόγραμμα θα ανοίξουν διάλογο με τους γονείς, τα ίδια τα άτομα, να μοιραστούν τους προβληματισμούς τους με τους συναδέλφους. Αν επιτεύχθηκε αυτός ο σκοπός τότε είναι θετική εξέλιξη».

Όπως φάνηκε από τις δηλώσεις των επαγγελματιών, οι περισσότεροι ήταν ικανοποιημένοι από την εκπαίδευση, καθώς πήραν βασικές γνώσεις και πρακτικές εισηγήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος στο χώρο εργασίας τους (κέντρο μέρας ή 24ωρης φροντίδας). Ωστόσο εξέφρασαν κάποιους ενδοιασμούς για τον τρόπο που θα αντιμετωπίσουν την εκπαίδευση οι γονείς των ΑμεΝΑ, ορισμένοι νοιώθουν ότι χρειάζονται περισσότερη εκπαίδευση, κάποιοι ανησυχούν για τον τρόπο που θα πρέπει να προσαρμόσουν το πρόγραμμα για να καλύψουν τις ανάγκες των ατόμων που ατόμων που φιλοξενούν στις δομές τους (π.χ. πολλαπλές αναπηρίες, μη λεκτική επικοινωνία, αυτισμός κλπ.).

Ακολούθησαν ενημερωτικές συναντήσεις με τους γονείς σε όλες τις επαρχίες, όπου οι εκπαιδευτές του προγράμματος επεξήγησαν το περιεχόμενο και ακολούθησε συζήτηση. Ενημερώθηκαν συνολικά 42 γονείς εκ των οποίων ορισμένοι ήταν διστακτικοί αλλά μετά από επεξήγηση τους περιεχομένου παραδέχτηκαν τη χρησιμότητα του ανεξάρτητα από το επίπεδο της νοητικής αναπηρίας των παιδιών τους αλλά και του τρόπου επικοινωνίας (λεκτικής ή μη).

Πολλοί γονείς εξέφρασαν απόγνωση σε σχέση με το χειρισμό των παιδιών τους και εξέφρασαν την επιθυμία να εκπαιδευτούν και οι ίδιοι. Η πρόταση των γονιών είναι ιδιαίτερα σημαντική αλλά θα πρέπει να γίνει στα πλαίσια της κάθε δομής σε κάθε επαρχία.

Μετά τις κατάρτισεις δόθηκε χρόνος για εφαρμογή του προγράμματος και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν εκ νέου συναντήσεις με τους επαγγελματίες που παρακολούθησαν και τα 3 εξάωρα από την έναρξη του προγράμματος (2021). Οι συναντήσεις αφορούσαν στην εφαρμογή του προγράμματος στις δομές τους (follow-up). Συμμετείχαν συνολικά 21 επαγγελματίες από αυτούς που έλαβαν την ολοκληρωμένη εκπαίδευση. Μετά από παρουσίαση της εμπειρίας και τη συζήτηση με τους εκπαιδευτές για τυχόν προβληματισμούς και απορίες που προέκυψαν από τους επαγγελματίες με την εφαρμογή του προγράμματος, δόθηκε έντυπο αξιολόγησης για καταγραφή των απόψεών τους συνολικά για το πρόγραμμα.

Στο πιο κάτω πίνακα, καταγράφονται οι απαντήσεις των επαγγελματιών σε ερωτήματα που αφορούσαν τις εκπαιδεύσεις:

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Διάρκεια σεμιναρίου	12	8	2	
Ικανοποίηση από εκπαιδευτές	19	3		
Περιεχόμενο εκπαιδεύσεων	14	8		
Πόσο επηρέασε τις γνώσεις σας το σεμινάριο	13	11		
Πόσο σας επηρέασε σχετικά με τη στάση σας για τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ σε θέματα σεξουαλικότητας;	12	10		1
Πόσο δύσκολο είναι να εφαρμοστεί ένα τέτοιο πρόγραμμα στη δομή που εργάζεστε	1	10	8	5

Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν πολύ ικανοποιημένοι από τη διάρκεια της εκπαίδευσης, το περιεχόμενο και τους εκπαιδευτές που το παρουσίασαν. Φαίνεται επίσης ότι επηρεάστηκαν θετικά από το περιεχόμενο του προγράμματος ως προς τις γνώσεις τους για τα θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης ΑμεΝΑ αλλά και ως προς τη στάση τους για τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ σε θέματα σεξουαλικότητας.

Ωστόσο, η πλειοψηφία των επαγγελματιών που εκπαιδεύτηκαν στο πρόγραμμα, θεωρούν αρκετά δύσκολη την εφαρμογή του στη δομή που εργάζονται. Κάποιες από τις δυσκολίες που ανέφεραν στο έντυπο αξιολόγησης είναι:

- Πώς θα εφαρμοστεί σε άτομα με πολύ σοβαρές αναπηρίες και σε άτομα με μη λεκτική επικοινωνία

- Το επίπεδο λειτουργικότητας των ΑμεΝΑ
- Οι απόψεις, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γονιών και γενικότερα της κοινωνίας στα θέματα σεξουαλικότητας των ΑμεΝΑ
- Απειρία στην εφαρμογή του προγράμματος από τους επαγγελματίες, η χαμηλή αυτοπεποίθηση του εκπαιδευτή στην εφαρμογή του προγράμματος.

Οι επαγγελματίες, θεωρούν ότι η εφαρμογή του προγράμματος θα είναι πιο εύκολη αν εφαρμοστούν τα ακόλουθα:

- Παροχή εποπτείας σε συστηματική βάση, από έμπειρους επαγγελματίες στο πρόγραμμα
- Συνεχής εκπαίδευση των επαγγελματιών και ανατροφοδότηση (feedback) και συναντήσεις με επαγγελματίες που εφαρμόζουν το πρόγραμμα για ανταλλαγή απόψεων
- Εκπαίδευση όλου του προσωπικού που εργάζεται στη δομή στο συγκεκριμένο πρόγραμμα
- Επιπρόσθετο υλικό προσαρμοσμένο σε διαφορετικές ανάγκες/αναπηρίες
- Περαιτέρω ενημέρωση των γονιών στα θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης
- Ανάγκη καθορισμού πολιτικής και υποστηρικτικών πλαισίων που θα επιτρέπει/διευκολύνει την εφαρμογή του.

Εισηγήσεις για συνέχιση του προγράμματος

Η ΕΠΑΝΑ, βλέποντας τη θετική ανταπόκριση των επαγγελματιών και των δομών για εφαρμογή του προγράμματος “Keep Me Safe” προτίθεται να συνεχίσει τις εκπαιδεύσεις και κατά το 2023, με τη συνεργασία του ΚΣΟΠ.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανησυχίες των επαγγελματιών, όπως αναφέρονται πιο πάνω, το πρόγραμμα θα διαφοροποιηθεί έτσι ώστε να εμπλουτιστεί με περισσότερες βιωματικές ασκήσεις και πρακτική για να βοηθήσει τους επαγγελματίες να νοιώσουν πιο άνετα στην εφαρμογή του.

Επίσης, θα συνεχίσουν οι συναντήσεις follow-up με τους επαγγελματίες που ήδη έχουν εκπαιδευτεί για να επιλύονται απορίες και να γίνεται ανταλλαγή απόψεων και εισηγήσεων (peer support).

Η ΕΠΑΝΑ είναι επίσης στη διάθεση των δομών/κέντρων ημέρας που εφαρμόζουν το πρόγραμμα για ενημέρωση των γονέων και των Διοικητικών Συμβουλίων όσον αφορά το πρόγραμμα.

Παράρτημα 1: Πρόγραμμα Εκπαίδευσης

Εκπαιδευτές: Μάρω Κακουρή & Δημήτρης Παρπέρης

Πρώτη συνάντηση κατάρτισης

Στόχοι:	Γνωριμία της ομάδας. Εξοικείωση με το πρόγραμμα και βασικές έννοιες. Εισαγωγή βάσεων για μια υγιή προσέγγιση: Δικαιώματα / Αξίες & Στάσεις
8:30-10:00	Γνωριμία Εισαγωγή στο πρόγραμμα
10:00-10:15	Διάλειμμα
10:15-12:00	Εισαγωγή στη Σεξουαλικότητα Σεξουαλική Συμπεριφορά
12:00-12:30	Διάλειμμα
12:30-13:30	Σεξουαλικά Δικαιώματα Αξίες και Στάσεις
13:30-14:00	Αξιολόγηση – Ανατροφοδότηση – Κλείσιμο

Δεύτερη συνάντηση κατάρτισης

Στόχοι:	Εισαγωγή βάσεων για μια υγιή προσέγγιση: Σεξουαλική Ανάπτυξη. Η διάσταση της αναπηρίας και ανάγκη αξιολόγησης συμπεριφορών. Διαστάσεις Εκπαίδευσης: Τι πρέπει να ξέρω για το σώμα μου;
8:30-10:00	Εισαγωγή Γνώσεις: Σεξουαλική Ανάπτυξη
10:00-10:15	Διάλειμμα
10:15-12:00	Αναπηρία και Ανάπτυξη Αξιολόγηση σεξουαλικών συμπεριφορών
12:00-12:30	Διάλειμμα
12:30-13:30	Τι πρέπει να ξέρω για το σώμα μου; Όρια και Προφύλαξη
13:30-14:00	Αξιολόγηση – Ανατροφοδότηση – Κλείσιμο

Τρίτη συνάντηση κατάρτισης

Στόχοι:	Διαστάσεις Εκπαίδευσης: Όρια και Προφύλαξη / Συναισθήματα & Σχέσεις / Θεματικές 2 ^{ου} Επιπέδου. Πώς μπορούμε να προγραμματίσουμε την εφαρμογή του προγράμματος; Αναστοχασμός στη διάσταση της Πολιτικής των δομών μας.
8:30-10:00	Εισαγωγή Όρια και Προφύλαξη
10:00-10:15	Διάλειμμα
10:15-12:00	Συναισθήματα και Σχέσεις Θεματικές 2 ^{ου} Επιπέδου
12:00-12:30	Διάλειμμα
12:30-13:30	Προγραμματισμός εφαρμογής Αναπτύσσοντας και Υιοθετώντας Πολιτική Διαχείρισης
13:30-14:00	Αξιολόγηση – Ανατροφοδότηση – Κλείσιμο

Συναντήσεις με Γονείς (4 συναντήσεις – 1 σε κάθε επαρχία)

18:30 – 20:30	Ενημέρωση για το περιεχόμενο του προγράμματος Συζήτηση
----------------------	---

Συνάντηση Ανατροφοδότησης με επαγγελματίες (Follow-up)

11.00-14.00	Ενημέρωση για τις εφαρμογές που έγιναν στις δομές. Αναγνώριση επιτυχιών και δυσκολιών στην εφαρμογή. Αναστοχασμός στην εμπειρία των συμμετεχόντων. Προγραμματισμός συνέχισης της εφαρμογής.
--------------------	--